

Слов'янські народи в історичному процесі: генезис проблеми:
Збірник матеріалів II науково-практичної міжвузівської конференції.
Вип.2. – Рівне: РДГУ, 2008. – 146 с.

Редакційна колегія:

- Постоловський Р.М.** - голова, кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор РДГУ
- Савчук П.О.** - заступник голови, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії РДГУ
- Гон М.М.** - відповідальний секретар, доктор політичних наук, завідувач кафедри політичних наук, професор кафедри всесвітньої історії
- Жилюк С.І.** - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства Національного університету „Острозька академія”
- Шеретюк В.М.** - кандидат історичних наук, декан історико-соціологічного факультету

Рецензенти:

- Савчук Б.О.** - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри Прикарпатського національного педагогічного університету
- Троян С.С.** - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і країнознавства РІС КСУ

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол №10 від 30.05.2008 р.)

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії.

Збірник матеріалів
II науково-практичної міжвузівської
конференції
„Слов'янські народи в історичному
процесі: генезис проблеми”

(на основі школи
„Історії слов'янських народів”)

Керівник – заслужений діяч науки і техніки України,
член-кореспондент Академії педагогічних і соціальних наук та
Міжнародної слов'янської академії, кандидат історичних наук, ректор
РДГУ, професор **Постоловський Руслан Михайлович**

За науковою редакцією члена-кореспондента,
професора **Р.М.Постоловського**

1896 року на ім'я Покровської церкви села Малі Дорогостаї. Книжка банку за № 2207, а каси за № 249.

На кінець XIX століття припадає народження у Малих Дорогостаях Митрофана Яковича Кудака, який за часів панської Польщі при активній підтримці населення Млинівської гміни у 1919 році став війтом. Потурбувався, щоб у Млинові збудували двоповерхове приміщення семирічної школи, щоб брукувалися вулиці, ремонтувалися ґрунтові дороги, щоб у селах працювали школи, навчалися грамоті сільські діти. Пізніше Митрофан Якович у повітовому Дубні очолив установу, що опікувалася бідними [11, 88].

Отже, прослідкувавши за історією виникнення села Малі Дорогостаї, ми виявили те, що його історія сягає глибоко в давнину, аж до періоду пізнього палеоліту та трипільської культури. Також було проаналізовано дві легенди, пов'язані із походженням назви населеного пункту та детально досліджено писемні джерела, що стосуються перших згадок про село. Виявлено, що в селі колись був римо-католицький кармелітський монастир і населення в основному сповідувало римо-католицизм, однак в кінці XVIII – на початку XIX століття в селі вже існувала православна церква в ім'я Покрови Пресвятої Богородиці, при якій було однокласне народне училище, що існувало за кошти прихожан.

Джерела та література:

1. Державний архів Рівненської області (далі ДАРО) Ф. 370, оп. 3, спр. 88
2. ДАРО. Ф. 639, оп. 1, спр. 89
3. ДАРО. Ф. 639, оп. 1, спр. 6
4. ДАРО. Ф. Р - 687, оп. 1, спр. 200
5. Левкович І. Нарис історії Волинської землі (до 1914 року).- ВІННІПЕГ, 1953.- накладом «Волинського видавничого фонду».- 110 с.
6. Рукопис історії села Малодорогостаївської середньої школи.
7. Рукопис історії школи в селі Малі Дорогостаї.
8. Свешніков І.К. Нікольченко Ю.М. Довідник з археології: Рівненська область.- Київ: Наукова думка, 1982.- 114 с.
9. Спогади Л.Л. Поліщук – вчительки-пенсіонерки.
10. Теодорович Н.И. Историко – статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии в 32 томах, т.2.- Почаев, 1888.-300 с.
11. Цимбалюк Є.П. Млинівщина на межі тисячоліть: Фрагменти літопису від давнини до сьогодення. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2001. – 210 с.
12. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся (краєзнавчий словник від найдавніших часів до 1914 року).- ВІННІПЕГ - 1984 . в 2 томах, т. 1.- 600 с.
13. Шульга С. Переселення чехів на Волинь у 60 – 70 роках XIX століття // Науковий вісник ВДУ.- Серія: історія. - Луцьк, 1996.- Випуск 1.- с.90 – 93.

ГОЛОДОМОР НА ПОДІЛЛІ 1932-1933 рр.

В рамках вивчення та відтворення історії Голодомору 1932-1933 років, вшанування пам'яті жертв сталінської політики геноциду українського народу, в зв'язку з проголошенням в Україні 2008 року Роком пам'яті жертв Голодомору хочу зупинитися на трагедії Голодомору маленького подільського села **Стецьки**, що на Старокостянтинівщині. Розкрити трагічну сторінку Голодомору 1932-1933 років по селах Старокостянтинівщини та Стецьківської сільської ради зокрема: Стецьки, Кучівка, Прохорівка, Дубина, Костянець.

На долю України випало багато сумних, трагічних дат, закарбованих у пам'яті тисячами безневинних людських жертв. Такою страшною сторінкою в житті українців був голод 1932-1933 років. Це був експеримент, у якому український народ виборював право на життя. У світі немає іншої країни, де земля так густо вкрита безіменними могилами. На плідючих чорноземах шанованої світом житниці, у голодних хатах, на шляхах просто неба вмирали люди. Вмирали наші дідусі і бабусі, прадідусі і прабабусі. Із спогадів очевидців, вмирали цілі родини, зникали цілі села.

Ми, молоде покоління, повинні знати і пам'ятати історичне минуле своєї країни, свого села, свого родоводу, адже той народ, той рід, який не знає свого минулого, не має права на майбутнє.

Голод – це історична минувшина, що живе у пам'яті очевидців, жагучим болем відгукується у їхніх душах і у наших серцях. Надто багато позаду могил... Надто тяжкі втрати...

В жовтні 1984 року Конгрес США проголосив 4 листопада 1984 року Днем пам'яті про великий голод на Україні в 1933 році. В прокламації до Дня пам'яті говорилось: «Український голод 1932-1933 років був трагічною главою в історії України особливо тому, що мав місце не за стихійного лиха, а був штучно викликаний заздалегідь обдуманною політикою».

А в 1988 році Конгрес США офіційно визнав Голодомор 1932-1933 років актом геноциду проти українського народу. День пам'яті було проведено і ця подія викликала резонанс у всьому світі [14,с.30].

Лише у нас в державі про це нічого не було відомо до останніх років. Мало про це знали й у нас на Поділлі, тим більше в селі.

Дослідники називають різні цифри загиблих під час голодомору: 5,7,9,10 і навіть 12 мільйонів. «Великий голод 1932-1933 років в Україні забрав від 7 до 10 мільйонів невинних людей...», так сказано в

Спільній заяві делегацій 65 держав-членів ООН 7 листопада 2003 року. Та все одно мова йде про мільйони безневинних жертв. Це свідчить про складність досліджуваної нами проблеми.

Голодне лихоліття найболючіше вразило дітей. Вони виявилися найменш захищеними. За переписом населення 1926р., дітей віком до 4-х років виявилося 16%, тобто у голодний 1933-ій їм мало б виповнитись по 10 років. Та не судилося...

А це не народилося 45-50 млн. чол. Нас, українців, було б не 46,7 млн., а 100млн.!

Нищився український дух, нищилася воля до самостійності, зникав хліборобський рід – голодом хотіли покорити Україну. Було заборонено навіть пам'ять про всеукраїнську трагедію. Але світ знав, український люд пам'ятав, лиш поминав убієнних голодом мовчки.

І тільки в 2006 році з нагоди відзначення Дня пам'яті жертв голодоморів і політичних репресій Президент Ющенко звернувся до всього українського народу і світової громадськості визнати голодомор 1932-1933 років актом геноциду. І 2007 рік в Україні став роком визнання Голодомору як геноциду українського народу.[1,с.55]

А 2008 рік в Україні оголошено Роком пам'яті жертв Голодомору.

Як бачимо, ця тема до кінця ще глибоко не вивчена [10,с.102].

А ще у мене є старенька прабабуся Мальчук Фросина Трохимівна. Їй уже 87 років, але вона часто дивиться телевизор, листає газети і все приказує: «От, якби я могла там виступити, то можна стільки згадати про той голодомор, по те, як зробили нашу сім'ю куркулями, що на всіх горя б вистачило, то дійсно була велика біда...».

І я запропонувала повідати про ті часи, що чорним смерчем пронеслися по наших селах. У неї навіть очі засяяли: «А що, зможеш?» І я відповіла: «Спробую...».

Тож пом'янемо хоч сьогодні, з непростим запізненням у 75 довгих років, про великомучеників нашої історії. Все, що вони могли сказати світові, вони сказали. Тепер наша черга.

І жителька села **Стецьки Мальчук Фросина Трохимівна (Рис.1), 1921р.н.**, розповіла, що в 1933 році на базарі зустріла свою знайому, яка пішла заміж далеченько від нашого села. Їй так захотілося провідати батьків, що оце недавно пішки через поля пішла додому. Ось і село, вже й хату видно... Але що це? Під'їхав вершник і благав повернути, бо звідти назад уже ніхто не повертається. В селі залишилися лише смердючі трупи і гайвороння. А кілька вцілілих людей полювали на свіжу здобич, що забреде в село [8,с.112]. Бідна жінка не наважилася порушити пересторогу вершника. І досі моторошно, як згадую...

"Трагічну доля сім'ї Христюка Якима, - згадує односельчанка з с.Жабче (колись нашої сільської ради) Медведчук. - Щоб не потрапити під колеса сталінсько-беріївської машини, селянин, голий і босий, лише з Біблією за пазухою, тікає на Кубань. Яким згодом таємно забирає дітей. Старша донька Явдоха була заміжня і залишилася вдома у с. Жабче на свою біду і горе, бо дуже мучилася у 1932-1933 рр.

Рис.1. Мальчук Фросина з краснавицями.

Голод позбавив її розуму, загасив любов до власних дітей. Голодна, озвіріла жінка з'їла своїх двох хлопчиків. Сама ж доживала свій згорьований вік у притулку для старих."

Опрацювавши чимало джерел по темі голодомор, ми дійшли висновку, що особливості нашого Поділля в тому, що в жодній губернії України не спостерігалось такої великої кількості малоземельних господарств, край був перенаселений, селяни не мали тягла, реманенту. Розкуркуленню підлягали ті, в кого нова клуня, або хата, дах із жести, або навіть новий паркан».

Але вожді більшовизму були впевнені, що соціалізм неможливо збудувати без ліквідації приватної власності на землю і переходу до колективного господарювання на селі. Тоталітарна система залишалась незавершеною, доки зберігалася відносна економічна незалежність селянства. Тому воно і стало першою жертвою сталінського терору.

Проте на кінець 20-х років селянин ще сприймав соціалізм наївно: вірив і сподівався, що більшовицька влада дасть йому землю і волю.

Після офіційного проголошення гасла про суцільну колективізацію 10 січня 1930 р. розпочинається насильницька колективізація на Поділлі, міцніюча хвиля якої прокотилася

українськими, єврейськими, польськими селами [20,с.24].

Колективізація на Поділлі зруйнувала традиційні форми і методи сільського господарювання, перетворила селянина-господаря на голодного жебрака. Протест і відчай штовхнули селянина на те, щоб нищити найголовніше, що було в господарстві після землі, - худобу.

Архівні джерела (опубліковані і ті, що зберігаються в архівах України, Росії і деяких європейських країн) — мають незаперечні докази штучного походження голоду в Україні.

Основними причинами голодомору були: суцільна колективізація селянських господарств, в ході якої у селян забирали землю, майно, худобу; антилюдяна і фіскальна політика пограбування чи розкуркулювання українських селян, практично відбувалося розселення; були знищені найбільш роботящі, ініціативні, старанні селянські сім'ї, які любили землю і вміли на ній працювати; позбавивши селян власності, почуття господаря, у них породили незацікавленість в ефективній продуктивній праці, небажання колгоспників працювати в громадському господарстві; тотальні хлібозаготівлі за принципом продрозкладки із використанням репресивних засобів, свідоме та тривале позбавлення селян продовольчих засобів до існування, масові репресії проти дорослого чоловічого населення українського села, відсутність реального економічного і політичного суверенітету республіки; надмірний хлібний експорт. Сталін і його оточення штучно викликали голод як засіб упокорення селян [6,с.32].

На Старокостянтинівщині уже в жнива 1932 року хліб силоміць збирався у державні засіки не лише з колгоспів, радгоспів, але й той, що був вирощений на присадибних ділянках селян. Під цинічними лозунгами "вилучення хлібних залишків" "червоні мітли" екзекуційних бригад вимітали селянські засіки садиб, чинили у кожному селі безсудову розправу: розкуркулювали, кидали до в'язниць, виганяли з хати. Хто не здавав хліб, заносився на "чорну дошку", тобто люди не мали змоги купити ані одягу, ані взуття, ані будь-якого краму, навіть солі та сірників. Старокостянтинівці не здавалися, намагалися у верхах вирішити наболілі питання.

Ось скарга з *Хмельницького обласного архіву*.

Доповідна записка прокурора Старокостянтинівської дільничної прокуратори Седінова „Про перевірку скарги жителів с. Жеребки...”

1. План хлібозаготівлі по с. Жеребки виконано повністю...

2. Громадянина Маковському Федору, по соцстану бідняк, належало здати 2,34ц, здано добровільно 1,43ц. За недовиконання 90кг сільрада забрала в нього корову. Втручанням прокуратури корова

повернута, але після цього сільрада провела в його господарстві трус та безспірно забрала 51кг ячменю, 23кг гречки та 1пуд муки.

3. Маковському Левку – середняку, належало здати по контракції 9ц 4кг, добровільно і своєчасно здав 9ц 2кг. Сільрада провела в його господарстві трус та стягнула жита 16 снопів, гречки 10 снопів, пшениці 24 снопи.

4. Сопронюку Роману – середняк, належало здати по контракції 9,8ц, здав добровільно – 9,84ц. Після виконання плану зверх цього сільрада 2 жовтня стягнула безспірно 32кг жита та 52 кг ячменю, причому в час тусу господаря Сопронюка Р. було заарештовано за розпорядженням голови сільради Борчука Василя.

5. Черватюк Микола – середняк, належало здати 15,63ц. Добровільно здав 16,11ц. Незалежно від цього 2 жовтня сільрада додатково стягнула безспірно збіжжя 371кг» [12,с.14-16].

...Безмірне стягнення актом не оформлялося. Таким чином Жеребківська сільрада в справі виконання хлібного плану грубо порушила лінію партії. Ставлячи про це Вас до відома, сповіщаю, що кримінального переслідування проти винних прокуратура не порушує, а матеріали скеровуються для притягнення винних до партвідповідальності та в редакцію для висвітлення в пресі. Цей документ, на мою думку, переконливо свідчить про стиль роботи сільських активістів – посіпак. Такий „стиль” підштовхував селянина до злиднів, до зубожіння, до масового голоду. Зате ж досягалося головне: сталінське гасло швидкої повсюдної колективізації [13,с.441-446].

В матеріалах архіву читаємо: були люди, які своїми турботами допомагали селянам вижити у ті страшні роки. Колишній заступник директора з виховної роботи Сахновецької ЗОШ І-ІІІ ст., тепер директор краєзнавчого музею с.Сахнівці, згадує, як голова колгоспу Боровик Харитон звернувся за допомогою до своїх шефів – районного відділу міліції. Тодішні начальники відділу міліції Бондаренко, Муратов і начальник політвідділу Матвієнко поклопотали, щоб заготзерно для колгоспу позичили борошно, крупу, олію. Невдовзі борошно, олію, крупу, горох надіслали до колгоспу. Кожного дня люди отримували суп. Отой нехитрий куліш допоміг не вмерти багатьом сахнівчанам.

Ярина Огоронік (Рис.2), 1921р.н., с.Стецьки, нам розповіла:

- В голодний рік нас виселили з хати, бо у батька було трохи землі, то ми тоді звались куркулями.

Поселились ми на краю села від Кучівки і викопали землянку, там і зимували. Дуже бідували. Навесні померла мати (перед смертю дуже їсти

просила). Поки я добігла до криниці, бо батько пішов по воду, то мами не стало. Ховати не було в чому, то загорнули в рядно і так закопали.

Рис 2. Ярина Огороднік з краєзнавцями.

Місцеві активісти, які очолювали бригади погрому, не зупинялись ні перед чим: забрали корову, воза, коней, рало, плуга і навіть останнього глечика з печі, якого загорнули в попіл – заховали. Все це майно батько купив на власні гроші, зароблені в далекій Америці. Пам'ятаю й донині частушку, яку в селі склали про колгоспних «активістів»:

Ходить Сапсін поза річку,
Виконує п'ятирічку.
А Марина(головиха) із Тодосом
залягли у бур'яні
- Виконаємо п'ятирічку, а чи ні?

Весна 1933-го нас з братом Василем і сестрою - Оксаною не порадувала. Ми вже пухли з голоду. Батько послав мене і Оксану у партинецький ліс по ягоди. Коли вертались додому, застав дощ нас, і Оксана знесилена впала на землю і вже почала заходити. Мабуть, сам Бог послав нам рятувальників (з Партинець йшли до дочки Галини Шевчук батьки), вони нас дотягли до села, нагріли і так відходили. Ми часто з сестрою згадуємо цей випадок і плачемо.

Потім нас забрали в притулок (він був там, де старі ясла-майстерня зараз). А пізніше ми „відвоювали” хату, то стало трохи краще жити. Вже пішли в колгосп самі заробляти»[5,с.5-10].

Під розкуркулення та репресії потрапило ще багато жителів наших сіл.

В історичній літературі існують різні цифри жертв голодомору в Україні — від 5 до 12 млн. чоловік [4,с.33-36],

Зіставлення даних перепису населення 1926 і 1937 років показує, що від голоду в Україні померло не менше 5,5 млн. чоловік. Голод лютував також і на Кубані, Північному Кавказі та в Казахстані, де мешкали численими групами етнічні українці. Смертність в Україні в три рази перевищувала народжуваність.

Кульмінація трагедії, що з жорсткістю була розіграна на території Поділля, припала на 1933 р.

Не всі райони Поділля однаково постраждали від голоду. З районів, що входять до складу нинішньої Хмельницької області, особливо постраждали Деражнянський, Летичівський, Проскурівський, Старосинявський, Новоушицький, Солобовецький, Славутський, Чемеровецький, Полонський, Старокостянтинівський [с.152-153].

А серед сіл сільських рад Старокостянтинівщини найбільші жертви по Миролобненській, Губчанській, нашій Стецьківській, Радковецькій, Великочернятинській та Баглайській.

В окремих селах Поділля мали місце факти людодства і труподства. На 15 травня 1933 р. було зареєстровано 8985 випадків дитячої смертності. Близько 5 тисяч дітей стали безпритульними. Газети писали про злочинні зграї на залізничних станціях, які складалися з 12-14-річних і, навіть, з 5-6-річних. Вони займалися, головним чином, дрібними крадіжками. В окремих школах Поділля відвідування учнями занять зменшилося на 50 – 75%. Почали залишати навчання і студенти. У березні 1933 р. навчання у Проскуріві припинило 160 чоловік, у Тульчині – 163, у Бердичеві – 343. Аналіз офіційних повідомлень місцевих партійних та державних органів свідчить, що у 1933 р. розширилась географія районів та збільшилась кількість жертв голокосту. Тим часом у подільських селах з'явилися “біженці” від голодомору з Харківщини, Уманщини та інших регіонів України. Траплялися випадки, коли люди не могли більше стримувати гніву, зважувалися на рішучі дії: нападали на приміщення їдалень, йшли з погрозами проти сільського керівництва, грабували сільські комори. Голод перевернув усе: плин життя, стосунки, звичаї, світосприйняття [9,с.5-7].

Голодні хлібороби втрачали працездатність, а земля – господаря. Посівна кампанія у 1933 р. затяглася майже до жнив. За даними на 25 травня 1933 р. Хмельниччина засіяла ранніми зерновими всього близько половини від загального плану.

Отже, як бачимо, у 1932-1933 рр. голод лютував на всій території Хмельницької області.

Упродовж 22 місяців селянам систематично не видавали хліба, позбавляли їх засобів існування і всілякої допомоги. Страх голодної смерті

не покидав людей, а в державних засіках знаходився хліб, який міг їх врятувати. Проте надавати допомогу керівництво країни не поспішало.

У Західній Україні про голод було добре відомо. У липні 1933 р. у Львові створили Український центральний допомоговий комітет, який зміг надати потерпілим певну допомогу нелегальними продуктовими посилками. Українські емігрантські організації на заході робили відчайдушні зусилля довести факти голоду до уваги своїх урядів. Отже, так чи інакше, але правда була доступною і відомою заходу, і завдання радянського уряду полягало у тому, щоб знищити, створити або замаскувати цю правду.

Лише 25 лютого 1933 р. Україні було виділено позичку у розмірі 20 мільйонів пудів зерна. У квітні 1933 р. почала надходити допомога, але часто не тим, хто голодував і вмирав з голоду.

Найбільше від голоду постраждали центральні та північно-східні райони Поділля.

Відбувалося не лише фізичне винищення мільйонів українських хліборобів, а й духовне покріпачення цілих поколінь.

Скільки треба було сили волі, яке міцне серце мати близьким, рідним, щоб в один день поховати сестричку і братика Дворкових із Стецьок, дев'ятирічного Петрика і чотирирічну Фросину, Олександра Шевчука із цього ж села. А в Кучівці біля річки валялись обгризені людські трупи, в яких упізнавали і своїх і чужих подорожніх, що здебільшого жебракували по селах. Їх навіть не було кому поховати.

Бородій (Шум) Анастасія 1923р.н. з Кучівки ще й досі бачить перед очима, як сусідка просила кого-небудь допомогти стягнути з печі восьмеродітей-трупів, щоб не розточили черви: «Господи, люди, допоможіть поховати. Я їх не боюсь, допоможу зволокти з печі, але сама не маю сили. До-по-можіть!».

Скільки їх, подолян, хто загинув в роки голодомору? Ніхто точної цифри сказати не може. Найбільш повні відомості про смертність подолян подають інформації оперуповноважених ДПУ. На їх думку, в окремих селах *Поділля загинуло 10-12% населення*. А ми думаємо, що значно більше. Навіть річна робота працівників сільських рад, красзнавців району не змогла зібрати прізвища всіх убієнних. Адже багато смертей взагалі не реєструвалися, не вказувалася їх причина. А навесні 1934 року надійшло розпорядження про вилучення книг реєстрації смертей 1932-1933 рр., після чого вони були знищені. Проте сільські ради Миролібне, Веснянки, Баглаїв, Григорівки, Вербородинець, Волиці Керекешиної, Немиринець, Самчик, Радковець, Капустина, Ілляшівки, Огієвець, Стецьок, Пашковець, Киселів не побоялися не виконати це розпорядження, а

навпаки, переховали книги і передали пізніше в архів, щоб ми сьогодні могли глибше пізнати ті страшні сторінки історії. Саме з них ми взяли багато інформації для дослідження.

Понад 2,5 тис. селян району (за даними сільських рад) загинули від штучно спланованого голоду 1932-1933 років. Найбільше, по 150-250 селян, померли у селах Вербородинської, Великочернятинської, Губчанської, Стецьківської, Радковецької, Миролібненської сільських рад. Проте це далеко не всі дані [16,с.5-6].

Рис.3. Пам'ятний знак жертвам Голодомору на цвинтарі села Стецьки

Рис.4. Обеліск жертвам Голодомору в м.Старокостянтинові

Голодомору, що усамітнився по вулиці Миру .

75 років минуло від тих трагічних подій, та спокійно говорити про них не можна. Про найбільший злочин сталінізму сучасне покоління повинно знати. «Верхи» пішли свідомо на голод, щоб одержати хліб. А яким шляхом! Ми втратили працьовитих хліборобів та їх сім'ї. Ми втратили справжніх господарів української землі. І цього факту ніхто і ніколи не спростує. Нині дехто з обуренням каже: "Нащо згадувати той голод, ятрить душі? Загиблих у ж е не повернеш.." Але забути - це великий гріх. Простити теж.

Усе має бути назване своїм іменем: брехня - брехнею, злочин - злочином. Прах мільйонів замучених в Україні від голоду стукає в наші серця. Старокостянтинівці схиляють голови в жалобі біля пам'ятника жертвам

Пам'ятні знаки жертвам Голодомору з'явилися по всій Україні і за її межами, у кожному селі району і в нашому селі Стецьки також.

Джерела та література

1. Голод 1932-1933 років на Україні.- Зб. - К.: Політвидав, 1990.
2. Голод на Поділлі. Книга свідчень. - К-Под., 1993.
3. Голодомор: причини і наслідки //Освіта(спецвипуск). - №2-3,1993.
4. Голодомор 1932-1933 років.// Педагогічний вісник.- (Наук. -мет.жур.№ 1(20).- Хм., 2005. - 33-36с.
5. Голодомор- репресії./Матеріали Старокостянтинівського районного історико-краєзнавчого музею. Папка № 25,26.
6. Жерти твої, рідний краю./Збірник матеріалів регіональної краєзнавчої конференції, присвяченої відзначенню 75-х роковин голодомору 1932-1933 рр., Старокостянтинів., 2007.
7. Закон України «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні» // «Подільські вісті»№174(18953),14.12.,2006.
8. Кардаш П. Злочин. - Мельбурн - Київ: Фортуна, 2003. - С.105-116.
9. Коваленко А., Маняк В. Народна книга-меморіал. Голодомор-33-го.- К.: Радянський письменник, 1991. - 4-26с.
10. Кульчицький С.В. 1933: трагедія голоду. - К.,1989.
11. Маркова С.В. Під грифом «таємно» (Документи архіву Хмельницької області про голод 1932-1933 рр. на Поділлі). Питання історії України: Зб. наук. статей.- Чернівці, 1998. - Вип.2.- 301-312с.
12. Маркова С.В. Під грифом «таємно». Голод на Поділлі за документами Державного архіву Хмельницької області /Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка. - Вип.50.- К., 2000. - 14-17с.
13. Маркова С.В. Подільське село у злидні 1932-1933рр.//Матеріали Подільської історико-краєзнавчої конференції. - К-Под., 2000. - 440-449с.
14. Мацько В. Книга свідчень. Голод на Поділлі. - К -Под., 1990. - 24-32с.
15. Нартов В.В.// Історія України. 10 клас. - Харків: Ранок, 2003. - 248-263с.
16. Немов прокляття був рік 33-й.// «Життя Старокостянтинівщини» № 95, 2004.
17. Рибак І.В Наш край в історії України. - К -Под., 2007. - 152-158с.
18. Свічка голодомору.// «Народне слово»№46, 11.2005.
19. У дні великої скорботи.// «Життя Старокостянтинівщини» №99-100. - 02.12.2006.
20. Шульга І.Г. Голод на Поділлі. - Вінн иця.,1993.- 30с.

УДК 322 (470+570) „16”

В. Мишков

ЗАХІДНИЙ ВПЛИВ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЦЕРКОВНОГО РОЗКОЛУ В МОСКОВСЬКОМУ ЦАРСТВІ В XVII СТОЛІТТІ

Спроба реформ, котрі намагався впровадити патріарх Никон, щоб наблизити Московське царство до Західного світу, викликала

значний спротив у традиційному московському суспільстві. Подібні спроби проводилися раніше: спочатку при Івані III та його синові Василеві відбувався процес запозичення чужих знань, запрошення іноземних майстрів. Іван IV хотів зробити цей виклик більш значущим, відстоював думку безпосередніх стосунків із Західною Європою. Для цього він намагався встановити контроль над берегами Балтійського моря, розпочав Лівонську війну. Невдалий хід війни ще більше показав відсталість Московського царства і переконував у необхідності зближення з Західною Європою. При Борисові Годунові з'являються іноземні найманці в московському війську, московські люди починають навчатися за кордоном [3,9].

З припиненням смуту прагнення до введення західних новинок посилюється: московські війська організовуються за західним зразком, помітний небувалий вплив іноземців до Москви, іноземні майстри організовують тут своє виробництво. Освічені люди розуміли необхідність нового, необхідність змін і намагались впровадити ці зміни в життя, однак вони відчували сильну протидію з боку своїх противників. Ця протидія відбувалась не через роки довгого застою, а через особливості життя московських людей, остеронь від інших європейських народів [5,205].

У XVII столітті все складається так, що в московському суспільстві з'являються люди, котрі розуміють, що дотримуватись принципів традиціоналізму неефективно, вони позбуваються національної пихи і починають розуміти необхідність структурних та послідовних змін у країні. Змінюється ставлення до Західного світу. Саме там у XVI-XVII століттях на уламках феодального суспільства формуються централізовані держави. Політична централізація та міський буржуазний індустріалізм світського характеру сприяли розвитку європейських країн.

Московське царство, навпаки, витрачало свої сили та ресурси на зовнішню оборону та на утримання царського двору, привілейованих суспільних станів та духовенства. Тому в XVII столітті воно виявилось ще більш відсталим від Заходу, ніж у XVI столітті [3,9].

Та все-таки Московське царство і в такій ситуації не змінило власної обережності та прихильності до традиціоналізму: не наважилось переймати західну науку та культуру безпосередньо, а шукало «посередників» у цій справі. Між Московською державою та Західною Європою розташувалась слов'янська, але католицька країна – Польща. Церковна спорідненість та географічне сусідство пов'язували Польщу з романо-германською Європою, але особливості країни та національного характеру сформували місцевий, своєрідний, зразок

Постоловський Руслан Михайлович – заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Академії педагогічних і соціальних наук та Міжнародної слов'янської академії, кандидат історичних наук, ректор РДГУ, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії РДГУ

Савчук Петро Оксентійович – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії РДГУ

Сєєрова Ольга Владиславівна – доцент кафедри всесвітньої історії РДГУ

Слесаренко Андрій В'ячеславович – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри всесвітньої історії РДГУ

Шеретюк Валерій Миколайович – кандидат історичних наук, декан історико-соціологічного факультету, доцент кафедри історії України РДГУ

Шмид Олександр Павлович – аспірант кафедри історії України РДГУ

ЗМІСТ

Постоловський Р.М. НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНІ ТРАДИЦІЇ ЧЕСЬКОГО НАРОДУ В ІСТОРИЧНІЙ ПАМ'ЯТІ СУСПІЛЬСТВА	3
Шеретюк В.М. РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ПЕТРА I.....	18
Савчук П.О. ОБЛАШТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ З ПОЛЬЩІ І ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	28
Гон М.М., Постельжук О.П. ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА УНІЯ: МОДЕЛЬ ІНДИВІДУАЛЬНОГО УГОДОВСТВА.....	37
Сєєрова О.В. ДЕКАБРИСТСЬКІ АРТІЛІ У СИБІРУ	42
Мельничук П.У. БУРЕМНИЙ 1918 РІК НА ВОЛИНІ (ДО 90-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (УД) П.СКОРОПАДСЬКОГО).....	48
Десятничук І.О. ІСТОРІОГРАФІЯ „ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ”: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ОСМИСЛЕННІ ПРОБЛЕМИ	56
Слесаренко А.В. КЛУБ „ОБРОДА” („ВІДРОДЖЕННЯ”) В СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ У ЧЕСЬКИХ ЗЕМЛЯХ 1989 р.....	64
Кукурудза А.Р. ІНСТИТУЦІЙНІ РИСИ АВТОКЕФАЛЬНИХ ЗМАГАНЬ В УКРАЇНІ 1917-1921 рр.	68
Мартинчук І.І. ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В 1993-1995 рр.	75

Ворон О.П. РОЛЬ І МІСЦЕ ЧЕХОСЛОВАЦЬКИХ ЖІНОК У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ МІЖВОЄННОЇ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ (1918 – 1938 рр.).....	81
Шмид О.П. ЗРОСТАННЯ РОСІЙСЬКОГО ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ НА ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.....	90
Петлюк І.В. БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА В ДИПЛОМАТИЧНІЙ КАЗУЇСТИЦІ ВЕЛИКИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ 1875 - 1878 рр.....	97
Іванченко О.В. СПІВПРАЦЯ ВИШЕГРАДСЬКИХ ДЕРЖАВ У ГРУПІ В ПЕРІОД З 1991 ПО 1995 РІК.....	107
Долганов П.С. ЕКОНОМІЧНИЙ НАЦІОНАЛІЗМ: ГЕНЕЗИС ТА ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ПРОСТІР ФУНКЦІОНУВАННЯ (ХVІІІ – ПЕРША ТРЕТИНА ХХ).....	113
Дубравська А.М. СЕЛО МАЛІ ДОРОГОСТАЇ МЛИНІВСЬКОГО РАЙОНУ В ХVІ – ХІХ СТОЛІТТІ: ПОГЛЯД КРІЗЬ ВІКИ	121
Бондар А. „ГОЛОДОМОР НА ПОДІЛЛІ 1932-1933 Р.Р.”.....	128
Мишков В. ЗАХІДНИЙ ВПЛИВ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЦЕРКОВНОГО РОЗКОЛУ В МОСКОВСЬКОМУ ЦАРСТВІ В ХVІІ СТОЛІТТІ ...	137
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	144
ЗМІСТ	146

Наукове видання

Збірник матеріалів
Другої науково-практичної міжвузівської конференції
„Слов’янські народи в історичному процесі:
генезис проблеми”

Випуск 2

Укладачі : Шеретюк В.М., Савчук П.О.

Відповідальний за випуск – Шеретюк В.М.
Відповідальний редактор – Кревська Г.А.
Комп’ютерна верстка – Писарець С.М., Самсонюк В.Б.
Комп’ютерний макет – Третьак О.Ю.

Слов’янські народи в історичному процесі: генезис проблеми:
Збірник матеріалів II науково-практичної міжвузівської конференції.
Вип.2. – Рівне: РДГУ, 2008. – 146 с.

Підписано до друку 10.09.2008 р. Формат 60х84 1/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Друк різнографічний. Умовн. друк. арк. 13,9. Зам.№ 60 /1.
Наклад 300 прим.

Адреса редакції: кафедра всесвітньої історії,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. С.Бандери, 12, м. Рівне.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету